

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra nederlandistiky

Křížkovského 10, 771 80 OLMOUC

☎ 58 563 3206 fax: 58 563 3012 e-mail: wilken.engelbrecht@upol.cz

Oponentský posudek k monografii Mgr. Markety Štefkové, Ph.D.

***Právny text v preklade. Translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov.* Bratislava: Iura Edition 2013, ISBN 978-80-8078-681-6, 223s.**

Habilitační práce v oboru Translatologie na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

Mgr. Marketa Štefková, Ph.D., se již řadu let zabývá problematikou terminologie a odborného překladu právních a technických textů. Nyní předložila jako habilitační spis monografii *Právny text v preklade. Translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov*, ve které završí svá dosavadní badání ohledně ekvivalence překládání právních textů v kombinaci méně rozšířených jazyků, jmenovitě (byť nejen) nizozemštiny a slovenštiny.

Spis má celkem deset kapitol. První se zabývá postavením méně rozšířených jazyků v kontextu právního překladu. Tématem druhé kapitoly je *status quaestionis*, současný stav průzkumu. Třetí a čtvrtá kapitola se zabývají pozicí právních textů a kontextu. Pátá kapitola analyzuje některé specifické terminologické problémy, šestá kapitola pak probírá terminologickou nejednotnost v dané oblasti. Další tři kapitoly (7. - 9.) jsou zaměřeny velice prakticky a zabývají se vědomostním managementem, otázkou různých pomůcek, které jsou překladatelům k dispozici a kvalitou překladu. Poslední, desátá kapitola, se zabývá etickými aspekty. Poté následuje závěr.

Jak vyplývá ze shora uvedeného přehledu, autorka se systematicky zabývá všemi relevantními faktory, které souvisejí s překladem právních textů, přičemž postupuje celkem logicky od všeobecných a teoretických aspektů problematiky ke konkrétním. V konkrétní části aplikuje vlastní zkušenosti jako překladatelka i z vědeckého hlediska.

Jako příklady „méně rozšířených jazyků“ si vybrala autorka nizozemštinu a slovenštinu. Vzhledem k jejímu vlastnímu zaměření je tato volba logická – autorka pracuje jako nederlandistka na Univerzitě Komenského v Bratislavě. Přesto, že věnuje podstatnou část první a druhé kapitoly přímo problematice stavu „málo rozšířených jazyků“, čtenář nezíská jasnou definici. Zajímavá je pozice nizozemštiny v tabulce na s. 24, ze které je jasné, že nizozemština je, co se týče objemu překladů, šestým nejžádanějším jazykem – ostatně z evropského hlediska jen málo rozšířená maďarština je ve slovenském kontextu hned čtvrtým nejžádanějším jazykem, ještě před francouzštinou. Jak samotná autorka upozorňuje (s. 17 aj.), nezávisí toto označení jen na počtu mluvčích. Navíc je poměrně velký rozdíl mezi různými „málo rozšířenými jazyky“, a tak je nizozemština s téměř 25 milióny mluvčích v EU často používána jako „mezičlánek“ v případě ještě méně obvyklých jazyků (srov. s. 51 v kontextu se somálštinou).

Teoretická část – zhruba první šest kapitol (s. 16-119, tj. polovina práce) – podává dobrý přehled dosavadního stavu badání. I když autorka sama označuje relevantní počet studií jen jako „minimálne množství odbornej literatúry“ (s. 33) čítá seznam použité literatury na s. 193-212 téměř 200 titulů – pravda nezabývají se všechny problematikou překladu právních textů v málo rozšířených jazycích. Nicméně nepostrádám důležité tituly a počet studií svědčí o důkladné přípravě autorky (viz ovšem doporučení některých doplňků dole). Velkou předností práce je, že autorka zde reflektuje i nejnovější studie a tendence v teorii a praxi právního překladu, zejména ve slovenském prostředí. Možná by bylo dobré zmínit i velmi podobnou českou situaci, kde např. předsedkyně Komory soudních tlumočnicků ČR, Ing. Ema Kondýsková věnovala skripta *Soudní tlumočení v teorii a praxi* (Praha 2007) částečně i této problematice, nebo kde pracovnice ÚTRL FF UK v Praze prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc., psala stať *Les interprètes de langue tchèque au sein des institutions européennes et les défis de la présidence tchèque* ve sborníku *L'Europe des 27 et ses langues* (Paříž 2009) ohledně speciální problematiky tlumočení během českého předsednictva EU. Velmi přesvědčivá je autorčina rozprava ohledně napětí mezi exotizací a naturalizací v překladu prvních textů u málo rozšířených jazyků a, v souvislosti s tím, i o volbě ekvivalentů.

Přínosem práce je i jasný výklad rozdílné nizozemsko-nizozemské situace v případě Nizozemska a Belgie (Vlámska). Autorka předkládá některé vhodné příklady (s. 76 aj.), kde termíny obou zemí působí problémy z důvodu odlišnosti obou právních systémů. V rámci problematiky je nejzajímavější kapitola šestá, *Terminologická (ne)jednotnost*, která rozvíjí problém dublet a pseudosynonym v právní terminologii, a odkazuje na vliv globalizace díky nadnárodním společnostem a Evropské unii. S autorčinou poznámkou (s. 114), že se musí hledat ekvivalenty, které plní v dostatečné míře funkci zdrojových terminů, aniž se snažíme o plnou ekvivalenci, lze jen souhlasit.

Díky přehledné struktuře by byla uvedená praktická část monografie použitelná rovněž jako úvod do problematiky pro studenty tlumočení a překládání. Praktická část – víceméně sedmá až desátá kapitola, rovněž zhruba polovina monografie – teoretickou část šťastným způsobem doplňuje.

Samozřejmě se autorka ani zde neobejde bez odkazů na teorie a určení překladatelské kompetence v dané problematice. Ohledně známé diskuse, zda překladatel právních textů má být vystudovaným právníkem, má – v souvislosti s málo rozšířenými jazyky – poměrně jasný postoj: diskuse je bezpředmětná (s. 128). Tento postoje vlastně dokumentuje v 10. kapitole (zejména §§2 a 3, s. 162 aj.) Ostatně mám dojem, že vlastně přece volí verzi *lingvista právník*.

Kapitola osmá je hlavně popisná. Kromě popsání výhod a nevýhod různých databází a IT systémů odkazuje na důležité terminologické projekty. Jak je jasné z první kapitoly (s. 21) a ze závěru (s. 108), sama aplikuje své poznatky spolu s kolegy v ambiciózním projektu TRANSIUS.

V diskusi ohledně managementu kvality v 9. kapitole by bylo na místě odkázat na interní nizozemskou diskusi ohledně vzájemného vztahu češtiny a slovenštiny v souvislosti s překlady do a z nizozemštiny. Výsledek je stručně shrnut v *Advies Tsjechisch en Slowaaks* ze dne 10. ledna 2013 (http://www.bureaubtv.nl/pdf/Advies_Tsjechisch-Slowaaks.pdf) Úřadu pro kvalitu soudních tlumočnicků a překladatelů (Kwaliteitsinstituut voor beëdigde tolken en vertalers). Etická diskuse v desáté kapitole zjevně vychází z vlastních autorčiných zkušeností a podává pěkný přehled slovenské situace.

V seznamu použité literatury (elektronické zdroje) bych ještě doplnil organizace: NL-TERM (www.nlterm.org), která se zabývá nizozemskou terminologií (mj. na žádost Nizozemské jazykové unie); CBTI/KBVT – Belgická komora překladatelů a tlumočnicků (<http://www.cbti-bkvt.org/nl>), jediná oficiálně uznávaná organizace tlumočnicků a překladatelů v Belgii; Bureau beëdigde tolken en vertalers (<http://www.bureaubtv.nl/>), organizace, která pro nizozemské Ministerstvo spravedlnosti kontroluje Zákon o soudních překladatelích a tlumočnících a vede i oficiální rejstřík.

Pro autorku mám následující dotazy k prodiskutování během obhajoby.

1. Lze přesněji, a nejráději na základě jasně zjistitelných kritérií, definovat pojem „málo rozšířené jazyky“?
2. Domníváte se, že upřesnění normy EN 15038 (viz s. 126-127) má smysl?
3. Masarykova univerzita v Brně jde v souvislosti tlumočení/překládání právních textů oběma cestami: lingvista právník - má projekt *právní minimum pro překladatele a tlumočnický* (kurz pro veřejnost), a právník lingvista – na druhé straně vzniká zejména na Katedře správní vědy a správního práva PF MU řada diplomových a doktorských prací, které se zabývají právními aspekty tlumočení a překládání. Protože autorka nastiňuje problém (s. 127-128), aniž se definitivně přiklání k jednomu z řešení – byť mám dojem, že je jí bližší varianta *lingvista právník* – chtěl bych se přeci zeptat na (ne)výhody obou řešení.
4. Jak je management kvality překladů vyřešen v Nizozemsku a v Belgii?

Na základě shora uvedených úvah lze práci *Právní text v preklade. Translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov* rozhodně **doporučit** k obhajobě jako habilitační práci. Celou práci lze považovat jako podstatný krok kupředu a to nejen z teoretického, ale i z praktického hlediska.

V Olomouci, 28. dubna 2014

Prof. dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt.